

Петрина Н.О.,
студентка,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Білоусов В.М., старший викладач

ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПЕРЕВІЗНИКА ЗА ДОГОВОРМ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖУ АВІАЦІЙНИМ ТРАНСПОРТОМ

У ст. 909 ЦК України закріплено загальне визначення договору перевезення вантажу: за даним договором одна сторона (перевізник) зобов'язується доставити довірений їй другою стороною (відправником) вантаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання вантажу (одержувачеві), а відправник зобов'язується сплатити за перевезення вантажу встановлену плату [1, ст. 261].

Відповідальність перевізника настає у разі:

- 1) ненадання транспортного засобу;
- 2) втрати, нестачі, пошкодження, псування вантажу;
- 3) прострочення доставки вантажу;
- 4) подачі під навантаження непридатного транспортного засобу тощо.

Втратою вантажу слід вважати протиправну неவிдачу перевізником вантажу протягом строків, встановлених транспортними кодексами і статутами, внаслідок його вибуття з-під відання перевізника (фізичної загибелі, крадіжки тощо) або затримання в дорозі. На повітряному транспорті втраченим вважається вантаж, якщо він не виданий на вимогу одержувача протягом 10 днів з моменту закінчення строку доставки.

Нестача вантажу – це видача перевізником одержувачу вантажу в меншій кількості, ніж було прийнято за одним транспортним документом від відправника. Нестача вантажу може бути наслідком несправності транспортних засобів, а також протиправних дій працівників перевізника або третіх осіб.

Псування вантажу – це хімічні та (або) біологічні зміни вантажу, а пошкодження – це зміни його фізичного стану, що сталися внаслідок недотримання правил транспортування вантажу (температурного режиму, розміщення, упаковки тощо) і негативно позначаються на можливості його подальшого використання.

Однією з умов відповідальності перевізника є наявність у його діях чи бездіяльності вини у заподіянні шкоди. Законодавець, зазвичай, вихо-

дить з презумпції вини перевізника в заподіянні збитків. Зокрема, в ч. 2 ст. 924 ЦК України зазначено, що перевізник відповідає за втрату, нестачу, псування або пошкодження прийнятого до перевезення вантажу, якщо не доведе, що це сталося не з його вини. У ст. 923 Цивільного кодексу України прямо не передбачається обов'язковість встановлення вини для застосування відповідальності перевізника за прострочення доставки вантажу. Однак при вирішенні цього питання слід керуватися ст. 614 Цивільного кодексу України, за якою відповідальність особи, яка порушила зобов'язання, настає за наявності її вини, якщо інше не встановлено договором або законом [1, ст. 181]. Таким чином, оскільки законом інше не встановлено, то має застосовуватися загальне правило ст. 614 Цивільного кодексу України про обов'язковість встановлення вини в діях порушника зобов'язання (перевізника).

У ст. 923 Цивільного кодексу України не обмежуються розмір збитків, які мають відшкодовуватися перевізником у разі прострочення доставки вантажу. У зв'язку з цим необхідно визнати п. 20.5.1 Правил повітряних перевезень вантажів, яким передбачено відповідальність повітряного перевізника у розмірі фактичних збитків таким, що суперечить змісту ст. 923 Цивільного кодексу України. Згідно з п. 20.5.1 Правил повітряних перевезень вантажів, якщо вантажовідправник задекларував цінність і оплатив відповідний збір, відповідальність перевізника у разі знищення, втрати, ушкодження чи затримки цього вантажу обмежується його задекларованою цінністю [2].

Оскільки в Повітряному та Господарському кодексах України не визначаються конкретні міри відповідальності перевізника за прострочення доставки вантажу, за це порушення має наступати відповідальність у вигляді відшкодування збитків відповідно до ст. 923 Цивільного кодексу України. У даному випадку при визначенні збитків слід враховувати реальні збитки та упущену вигоду [1, ст. 266]. Тут виникають суперечності з п. 20.1.1 "Правил повітряних перевезень вантажів", за яким перевізник не несе відповідальності за недержану вигоду (прибутки) [2].

Норми, що регулюють повітряні перевезення вантажів, не містять правил про співвідношення стягуваних збитків і неустойки за порушення зобов'язання [3, ст. 101]. Коли договором чи законом встановлено неустойку у випадку порушення договору перевезення повітряним транспортом, має стягуватися неустойка у повному обсязі незалежно від відшкодування збитків відповідно до ст. 624 Цивільного кодексу України (штрафна неустойка).

Враховуючи актуальність проблеми повітряних перевезень вантажів

в Україні, можна зробити висновок щодо необхідності вдосконалення національного законодавства, зокрема Цивільного і Повітряного кодексів України.

Література:

1. Цивільний кодекс України: – К.: Велес, 2011.– 304 с.
2. Про затвердження Правил повітряних перевезень вантажів // Наказ Державної служби України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації від 14.03.2006 р. №186 [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0705-06>.
3. Безлюдько І.О. Договір перевезення вантажу повітряним транспортом за цивільним правом України // Дис. канд. юрид. наук: Національна академія внутрішніх справ України.– К.– 2005 – 197 с.

УДК 347.:656.7(043.2)

Поліщук Л.І.,
студентка,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет
Науковий керівник: Оніщенко О.В., к.ю.н., доцент

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДОГОВОРУ ПОВІТРЯНОГО ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ

Науково-технічний прогрес авіаційної галузі та збільшення загальної кількості авіаперевезень пасажирів зміцнили культурні, соціальні та економічні суспільні відносини. Загальне збільшення перевезень констатує зростання кількості договорів повітряного перевезення пасажирів, але, разом з тим існують проблемні моменти договору перевезення. Одним із таких моментів є обмежене визначення поняття договору повітряного перевезення пасажирів, на відміну від міжнародних актів.

Згідно п. 78 ч. 1 ст. 1 Повітряного кодексу України повітряне перевезення – перевезення пасажирів, багажу, вантажу або пошти, яке здійснюється повітряним судном на підставі відповідного договору повітряного перевезення. Відповідно до Правил повітряного перевезення пасажирів або багажу перевезення – транспортування пасажирів та багажу на повітряних суднах, що здійснюється відповідно до договору перевезення, при якому згідно з визначенням сторін пункт відправлення і пункт призначення незалежно від того, була чи ні зупинка в перевезенні або перевантаження, розміщені або на території двох різних

країн, або на території однієї країни, якщо узгоджена зупинка передбачена на території іншої країни. У цих Правилах під терміном "перевезення" також розуміється транспортування пасажирів і/або багажу на повітряних суднах між двома пунктами, які розміщені на території України.

Визначення поняття договору повітряного перевезення закріплене у ЦКУ. За договором перевезення пасажирів одна сторона (перевізник) зобов'язується перевезти другу сторону (пасажирів) до пункту призначення, а в разі здавання багажу – також доставити багаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання багажу, а пасажир зобов'язується сплатити встановлену плату за проїзд, а у разі здавання багажу – також за його провезення [1, ст. 910].

ЦК містить загальні правила, які не відображають специфіку перевезення пасажирів різними видами транспорту. Більш детальна регламентація повинна забезпечуватися спеціальними нормативними актами у сфері повітряних перевезень основним з яких є ПК. Відповідно доцільно закріпити у ПК не тільки визначення договору чартеру, але і визначення договору повітряного перевезення пасажирів, яке дозволить не тільки однозначно встановити сторони договору повітряного перевезення пасажирів, але і визначити істотні умови договору повітряного перевезення пасажирів зокрема предмет, місце та строк виконання договору.

Договір повітряного перевезення пасажирів є публічним договором, оскільки авіакомпанія як комерційна організація не вправі відмовити пасажирів в укладенні договору перевезення. У той же час, договір повітряного перевезення пасажирів є і договором приєднання, оскільки пасажир укладає договір на умовах, що визначаються перевізником. Умовами укладення договору повітряного перевезення пасажирів є не тільки оплата пасажиром квитка, але й обов'язкове виконання вимог авіаційної безпеки – реєстрація пасажирів, передпольотний огляд, а при міжнародній повітряній перевезенні – виконання вимог митного та міграційного контролю, тобто договір повітряного перевезення включає і виконання пасажиром публічних обов'язків, що являється певною характерною особливістю даного договору.

Договір повітряного перевезення пасажирів за своєю правовою природою є двосторонньою угодою, а це означає, що для визнання договору укладеним необхідно зустрічне й узгоджене волевиявлення двох сторін. Договір перевезення пасажирів, на відміну від договору перевезення вантажу укладається до того, як пасажир довіряє себе перевізнику. Договір перевезення пасажирів є оплатним. Володіння рядом кате-